„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
за 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Појединн бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 96. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 23. ЈУНА 1893. ГОДИНА XXVIII.

ПРИЛИКЕ У СРБИЈИ.

После историјске ноћи 1. Априла као да је у Србији наступио други веселији и мирнији живот. Избори су обављени у највећем реду. Сваки грађанин имао је права, да врши своје највише грађанско право по својој вољи, по свом најбољем уверењу. Власт се није мешала у изборну борбу. Пустила је земљу нека бира слободно, слободније можда но у ма којој држави образоване Европе. Исход избора нам је познат. Јасно нам се исходом каже, да је народ српски указао потпуно своје поверење данашњој влади, осудив на тај начин своје дотадање власнике.

Скупштина народна је отворена. Поздрав краљев је познат данас свима и свакоме, ко прати кретање прилика у Србији. Краљ је отворено казао све. Његовој адреси не треба много коментара. Није говорио завијено. Тврдио је јасно да су га прилике и неприлике нагониле да преко ноћ узме власт у своје руке. Учинио је то с тога, што се с правом бојао за судбу своје земље, јер је добро видео, да се делање владе пре 1. априла неће свршити ни добро ни пробитачно по Србију. У свези са адресом изнела је и влада свој програм. И она је била искрена и отворена. Не тајаше ништа. Рече она скупштини, шта влада тражи и шта даје. Ову и оваку искреност прими скупштина једнодушно на знање. Данас тече рад и делање скупштинско у најлепшем реду. Многи западњачки парламентарац задивио би се достојанству, које обележава држање српске народне скупштине. А задивио би се тим већма, кад би видео оно дивно шаренило, које нас тако лепо потсећа на ону красну слогу, која би ваљала да влада у целом народу српском. Неће западњак овде видети утегнутих клако и фраконосаца, ни ладних дипломата. Видеће овде заступљене заступнике свију слојева народа српског. Покрај лекара, професора и адвоката, наћи ће он ту побожна свештеника и скромног учитеља сеоског. Затећи ће крајњих одушевљена трговца, живахна занатлију и разборита сељака. И сви они одушевљено, али достојанствено расправљају и зборишу о судби домовине своје.

Скупштина је након првих свечаних формалности прешла одмах на озбиљан рад. Трговачки уговори — тај битни услов за напредак трговине и индустрије — усвојени су. А данас се јавља важно питање, о ком ваља народна скупштина да суди и пресуди. Данас је на дневном реду питање: да ли да се бивши министарски кабинет стави под оптужбу или не. Важно ли је питање, које се не расправља само у Србији него и ван ње. Ретко се кад потеже у народном представништву така тугаљива ствар. Незгодно је зар, да се министри повлаче пред суд, да одговарају за дела — почињена за време своје владавине —, али данас у Србији мора тако да буде. Мора бити с тога, да се докаже, да у Србији није закон само на папиру, да устав није обична играчка.

Пре но што би се упустили у расправљање и дубље претресање саме ствари, морамо дићи за часак копрену са минулих догађаја из скорашњих времена. Оћим изненађењем примљена је по свом политичком свету прошле године вест, да је радикални кабинет дао оставку — не могав се сложити с намесницима у питању ванредне скупштине. Но глас овај не беше само повод изненађењу, беше он и узрок љубопитству, каква ће влада, управо која ће странка бити сад господар у земљи. Ко иоле познаје прилике у Србији, зна, да је мал' те не сав народ српски тамошњи задахнут духом радикалним. И тим беше веће изненађење, кад на министарске столице поседаше представници либералне странке.

Знано је и познато, да су либерали у Србији странка, која у народу има најмање ослонца. Али то беше масло Ристићево. Мислећи, да су радикали ослабели, да им је уплив у народу олабавио. Држао је, да је дошло време, да својим политичким присталицама може предати крму државне управе у руке и предао им је. А да би што јаче стао за врат радикалима, постави он за министра унутрашњих дела најокрутнијег либерала Стојана Рибарца, у ком имаде вере, да ће умети у стези држати радикале, да ће умети повратити старо време некадање либералне владавине. Тргоше се радикали са овог атентата. Али видећи, да цео овај поступак није уставан, да служи на уштрб угледу Србије, освестише се на мах. Заборавише личне задевице и размирице, освестише се и сложише, да се сложно и заједнички одупру овој новој навали, овом новом насртају на милу им домовину.

Стојан Рибарац у дослуху са својим министарским друговима, а помоћу својих слепих присталица отпоче свој жалосни рад. По целој Србији распусти општине. Силом и уз пркос закону постави он „реенте“ своје, намести он лоше слуге горем господару, да самовољом и незаконитим поступцима својим подржавају себе на управи. Слободна реч, слобода збора и договора би угушена. Полицијски апарат радио је своје по старом либералском начину. Препунише се тамнице и затвори најугледнијим људима из Србије. Поотпушташе се чиновници, присталице радикала. Стотинама људи би избачено са породицама својим на улицу. Као да несмо људи, као да несмо Срби, тако се разметну либерална влада, само да себе одржи и очува на месту, неуставним путем, задобивеном. Приближише се избори за народну скупштину. Отешташе издавање бирачких карата, а на многим местима издаваху их само својим присталицама. Закон и устав беху погажени. Постадоше они само крпа хартије беле, без икаква значаја, без икакве вредности. А да би меру зала својих превршили, пролише они у партизанском заносу свом невину крв грађана српских. Да, на мирне грађане, очеве и синове српске, на ранитеље и бранитеље Српства изаслаше они војску. И проли се крв грађана српских, која попрска васколики народ српски, а остаде мрља на уставу и закону српског. Смедерево, Коцељево и т. д. остаће свагда тамна сенка не само у мемоарима либералним, него и у политичној историји народа српског. — Избори за народну скупштину обављени су на најокрутнији начин. Незаконитост и самовоља превршише сваку меру. Стран свет се смејао овом чуду и покору, а Србин се морао стидети сама себе. Па ипак, избори не испадоше онако као што власници хтедоше. Воља народа беше јача од полицијских бајонета. Но, либерални власници покушаше да угуше вољу народа, њихове уши беху глуве на глас народа. Савваше незаконити скупштину, да обмахну себе, своје и посматраче са стране.

Али тада, на догледу таких чуда и покора, превршило беше стрпљење и трпљење сваку меру. Подножје Србији горело је. Ваљало је само да прсне варница, те да се начини лом, који би можда из корена преобразио Србију. И гле, кад мишљасмо, да је у Србији настало последње време, тада се диже млади краљ српски, да једним ударом уништи незаконито стање, да поврати земљи мир и ред. То знаменито дело краља Александра извршено је на ноћ од 1. априла, чији су нам потањи догађаји свима још у живој памети.

Глас о државном удару, извршеном 1. Априла одјекнуо је на све четир стране. Сваки Србин, који српски мисли и осећа, зарадовао се овом обрту ствари. Противници се упрепастише, али кад се ствар разбистрила, морао се уверити свако, да су прилике биле таке, да се друкчије не могаде учинити. Нова влада отпочела је одмах свој делотворни рад. А прва јој брига беше, да поврати ред у земљи. За тим настојаше за тим, да се сазове законита скупштина, која ће решити најважније ствари у земљи. Избори су прошли, и они нам казују, да је народ бирао слободно, да је Србин у Србији могао да достојанствено врши најсветије грађанско право, које ником не беше ускраћено, већ шта више законом и уставом чувано и очувано.

Народна скупштина је на окупу, она ради. Али у јавном мишљењу све јаче избија мисао, да би ваљало потегнути пред народно представништво питање: како да се оправдају стари греси. Јавно мнење тражи, глас народа захтева одлучно, да се од некадањег либералног кабинета потражи рачуна о његовом делању. Греха има много, а греси су таки да се не могу праштати негледуш. И народна скупштина, ако је у истини право, народном вољом изабрано претставништво народно, мора се одазвати гласу народа и затражити рачуна од бивших власника либералних. — Затварањем и глобљењем слободних и независних грађана српских, забрањивањем слободних зборова и договора повредише они слободу грађанску. Растеривањем општинских одбора понизише појам слободне самоуправе општинске до ништице. Протеривањем ваљаних чиновника осрамотише земљу пред туђином. Изборним насиљима обешчастише они закон и устав. Од закона начинише играчку малој деци, а од устава, који тако дивно брани и штити слободу и самосталност грађанску, створише крпу, која се вије по ветру. А проливена невина крв грађана српских, побијених самовољом и партизанском заслепљеношћу тражи задовољштине. Жене и деца, браћа и сестре убијених отаца и синова кукају и упиру очи своје пред-

ПОДЛИСТАК.

НАША ЖЕНСКА ОМЛАДИНА.

ЈЕДНО САВРЕМЕНО ПИТАЊЕ.

Кад погледамо, како образовани свет напредује и усавршава се у свима гранама знања и умења, па сравнимо то са напредовањем и усавршавањем у народу српском, видећемо, да смо ми у многоме заостали иза просвећених народа, видећемо, да нама треба још много озбиљна рада и напора, да постигнемо оно, чега још немамо. Нарочито то важи за нас Србе у негдашњој Војводини.

Погледајмо само наше школе, па ћемо се на први поглед уверити, да је наша просвета још увек у повоју, да ми у просвети не корачамо, него смо застали на по пута, а у неким приликама чак и у натраг идемо. Ту су да како најмање криви људи, који раде у школи. Има ту много и много криваца, а не заборавимо, да и овде с главе риба смрди. Но о томе други пут.

Просвећени народи на западу јевропском највећим заузимањем иду за тим, да другу половину људства — женскиње примакну у раду и зарађивању првој половини — мушкињу. Тамо има женскиња сваког реда и рувета, и ваљда нема ни једнога посла, што га мушкиње ради, а да га не ради и женскиње. Још само да уведу опће право гласања, па да то даду и женскињу, и да га и ту изравнају са мушкарцима, да може бирати и да може изабрано бити, онда би се постигло савршено ослобођење жена од њихове досадашње потчињености, онда би жене добиле иста права и исте дужности, која права и дужности имају сви људи у образованим и слободним земљама. Постигла би се давле тако названа: савршена еманципација жена, за којом онако жељно жуде просвећени и напредни народи. Па како стојимо ми данас према овом истакнутом питању?

Многи ће се читач и читачица на ово питање можда и нехотице насмејати. Али колико год ово питање изгледа, да је у данашњим нашим приликама смешно, толико се исто оно озбиљно намеће сваком оном мислиоцу, који је предузео себи, да зрело размишља о будућности женскога подмлатка нашег.

Застали смо у просвети. То је истина. Али ако смо застали можда за то, да прикупимо снаге за даљи рад, (што је такође врло погрешно схватање о просвети и њезином задатку), тек не морамо вечито остати на једном и истом месту, па да мирно гледамо, како се поред нас и поред нашег нехата, а кад и кад и на штету нашу, подижу остали народи, што су около нас. Зар не би могли и ми Срби, јунаци, запливати валовитом струјом напретка и слободе у просвети истом онаком жестином и родољубљем, као што то чине Французи, Немци, Руси? Зар ми збиља не умемо да ценимо то благо у човечјем друштву, што се зове женскињем?

Рускиње, Немице, Францускиње полазе исто онако, као и Руси, Немци и Французи средње школе, гимназије и рејалке, а кад ове доврше, онда ступају у свеучилиште и слушају разне струке знања, па одатле улазе у живот, у борбу исто онако спремне, као и њихова браћа мушкарци. А код нас тога свега нема, и канда чујем из прикрајка, где наше ђувегије онако олако веле, да тога код нас не може ни бити. Но допустиће ми те наше ђувегије: ако баш не може бити онако, као што је то случај у напреднијих народа, да може код нас у многоме боље бити, но што је данас, само ако боље схватимо дух данашњега времена. Зар наше женскиње не сачињава једну половину целокупног нашег народа? Зар та половина не би могла припомоћи оној мушкој половини у знању и умењу, кад би бар приближно била образована науком, као она мушка половина? Зар наше женскиње не би могло већма пригрлити школу? Зар нашем женскињу треба мање знања и умења од мушкиња? Зар није — да рекнем на послетку и то — милина једноме младићу, кад има пред собом образовано женскиње, племенита срца, бистра ума, погодна разговора?

Наша кућевна политика захтева, да женскиње мора знати: кухати, прати, шити и т. д. па би ко год рекао, да женскиње не ће о том ништа хтети да знаде, чим окуси више науке; другим речима женскиње би се покондирило и не би хтело ништа да знаде о обичним пословима; заборавило би, да је оно на првом месту домаћица и мати, па тек онда све оно остало и хтело би да све оно, што је учило и научило, примени на живот, но у погрешном смислу. Ко би на овај начин осуђивао више образовање женскиња, имао би до некле и право, и то у данашњим нашим приликама само у том случају, кад би женскиње добило криво васпитање по страним „леровима“, „биргершулима“, „клостерима“ и у свима осталим сличним заводима, који навалице угушују особине нашега народа: искреност, слободно кретање, скромност у раду, понашању, оделу, оданост свему ономе, што је наше и т. д. Но кад би се образовање женскиња узело у правом смислу те речи, онда му не би могло ни смело бити приговора.

Рекао сам, да женскиње у нас нема прилике, да се савршено изобрази у народном духу, као што је то случај у срећнијих, напреднијих народа. Но има и код нас прилике, ако не да се спреми за потпуно самостално женскиње, а оно може да се спреми за племениту жену, добру домаћицу и српску матер. За то ће је спремити наше народне школе, и то: основна школа, виша девојачка школа и учитељичка школа уз припомоћ српскога дома. А то је данас управо толико, да се морамо задовољити тиме.

Но питање је сад: како ми стојимо и према овим школама, и према оваком образовању женскиња? Кад бих хтео у кратко да рекнем, могао би рећи мирном савешћу: траљаво! А ево за што. Кад се роди мушко дете, још у колевци му тепамо: биће владика, генерал или бар — господин! А кад се роди женско дете, и не гледимо га. И кад год се женско дете спотакне у учењу и васпитању, прво нам је да рекнемо: не ће бити — попадија! Какав крив појам, какву грдну и неправедну разлику правимо између једног и другог, као да женско дете није исто тако крв наше крви, као што је и мушко дете? Као да женско дете нема исто тако природне пријемљивости за све, што и мушко дете има и као да оно није ту пријемљивост исто онако на свет донело, као што је и мушко? Од колевке дакле одмах потиче то криво схватање у нас о позиву женскиња у људском друштву, па то се тако продужује и даље и с тога смо онако далеко од напреднијих народа у питању ослобођења жена.

Није ми намера, да овде ређам, како и на

ставништву народном, да им врати њихове миле и драге. Ми држимо, срачунавајући све ово, да народно претставништво краљевине Србије према овим појавама не може, нити сме остати глухо и немо.

Устав и закон претрпеше големих повреда. То се не сме оставити на миру. Ми смо уверени, да данас седи на врховној управи државној мирољубива и савесна влада, која хоће — без свог рачуна — да створи благостање земљи. Али не зна се, шта носи дан, а шта ноћ. Прилике се могу изменити. На управу крме државне могу доћи људи, који неће мислити онако, као што данашња влада, као што већина Србије мисли. И така влада видев, да у Србији може бити незаконитости и насиља, може да покуша да пође трагом Авакумовић-Рибарчевим. Тада ће опет настати иста ера. И сав свет ће се уверити, да у Србији може свако по вољи да жари и пали, а да не буде за то повучен на одговорност.

С тога држимо, да народно представништво у интересу земље, у обрану закона и устава мора енергично поступати. Либерални кабинет ваља да даде рачуна о свом деловању. Оправда ли се, просто му било. Нађе ли се кривице, нек му буде по заслузи.

Противници данашње српске владе већине народа и претставништва му, подваљују, да би то тражење рачуна од бивших министара мирисало на некадањи конвенат, на јакобинизам Али то не стоји. У Србији нема Јакобинаца, у њој нема људи, који жедне за осветом. Докићи, Пашићи, Николићи немају никакве сличности са Робијером, Дантоном, Маратом. За то и мислимо, да се цела ова ствар може свршити законитим путем. Србија мора имати свагда углед свој пред очима. Она мора чувати и штитити закон и устав, те светиње своје. Ко њих не поштује, не поштује домовину своју. Ко њих повреди, мора за то и одговарати. А на завршетку велимо, да народна скупштина српска ваља да има свагда, а особито у овом важном питању на уму оно старо: „Сваком своје по заслузи!“

НАШЕ ТРГОВАЧКО-ЗАНАТЛИЈСКЕ ПРИЛИКЕ И НЕПРИЛИКЕ.

О томе: „За што наши трговци и занатлије не напредују и пропадају“, говорено је, писано је и расправљано је мал' те не по свима српским листовима; а највише је о томе питању расправљано у нашој дичној „Застави“ за оно доба, док је њен уредник био препородилац наше странке, наш дични Јаша Томић. Сваки писац изнео је у погледу тога питања своје мисли и назоре — сваки од њих изнео је разлоге и узроке томе ненапредовању и пропадању.

Ми не ћемо да оспоравамо те њихове тврдње; шта више, оне су по све оправдане; јер све те наведене чињенице уједно су и главни узроци, који заиста подривају и упропашћују нашег српског трговца и занатлију и који му не дају, да главе дигне. Да је тако, то видимо из по све дневног живота — то видимо на сваком кораку . . . видимо, куд год погледамо.

Но сем свију наведених узрока, има још један битан узрок, са којега наши српски трговци и занатлије не могу да напредују. Али тај узрок није створила ни влада ни држава, ни овај ни онај великаш ни министар . . . тај узрок створили смо ми сами — Срби; а створили смо га само за то, што смо индиферентни — што смо немарни према своме трговцу и занатлији; што писличаримо и цепидлачимо, па с тога при пазаривању и подмиривању наших кућевних потреба обилазимо наше честите трговце и вредне занатлије.

Да је и ово заиста један битан узрок ненапредовању и пропадању српског трговца и занатлије, прозрео је и увидео је то вазда бистар ум првака и вођа наше странке, наш Јаша Томић, који је то год. 1887. изнео и пред велики бирачки збор „целокупне српске народне слободоумне (сада радикалне) странке.“

Као известилац томе збору, а у своме подужем, исцрпивом и разложном говору о томе: за што је у нашем народу заспала народна свест и наступила учмалост, — Јаша Томић је рекао и ове значајне речи:

„Знате ли, браћо, шта је највећма произвело ово зло? — Немаштина и невоља постаје све јача, војска нам је — чисто бих рекао — гладна, а с таквом војском тешко је војевати. Нуз то је, браћо, почела да малаксава српска свест; чисто гледамо очима, како се круни зрно по зрно.“

Па онда наставља:

„. . . Ми треба да радимо на томе и да помажемо сваки корак, који иде к мети, да се подигне свест и дух у нашем народу; треба удружени да се бринемо о стварању трговачких, занатлијских и ратарских листова; треба да помажемо склапање привредних задруга; а ја вам на послетку кажем, да је и то све мало, ако ми будемо при пазаривању обилазили наше људе и не будемо помагали српску трговину, српско занатлијство, српску индустрију и у опште српску привреду.“

„Ја добро знам, да се то не даје извести ни лако ни брзо. Али радимо годинама на том. Ја не ћу да вас лажем браћо, па вам истину велим, ако ми баш све то и урадимо, ни онда не ће потећи мед и млеко. Али ми можемо постићи тим радом, да не будемо више запуштени, можемо постићи, да зауставимо ово пропадање и да се опоравимо мало; можемо, на послетку, учинити бар то, да у овој земљи и под овом рђавом управом: не испропадамо ми први.“

Те значајне, те пуне родољубља српског изговорене речи пале су са усана нашег поштов. брата Јаше, које је велики бирачки збор — од преко хиљаду бирача српских — најодушевљеније поздравио. С тога су оне и ушле у програм наше странке.

У првој одлуци, донесеној на томе збору, а у последњој алинеји на завршетку каже се изречно, чисто и јасно: „. . . . а нарочито: **помагаће српску трговину, српско занатлијство и српску индустрију.**

Па како се ми — Срби, како се у опште српско грађанство одзива тим родољубивим речима? . . . На жалост: никако!. . А за што? . . . И опет велимо: само за то, што смо немарни, што цепидлачимо тамо, где то не би требали да чинимо. Добијемо ли какву робу или друго што, што нам за нашу личну или кућевну потребу треба, само у пола новчића јевтиније у трговца друге народности, то ми с места обилазимо српску трговину и одлазимо онамо, не обзирући се: каквом нам се мером мери и каква нам се роба продаје. Ми, Срби, (огромна већина) све наше потребе подмирујемо понајвише из чивутских дућана и трговина; остављамо нашу горку зараду и наш тешком муком и крвавим знојем заслужени новац њима — Чивутима, те тако њих и помажемо; а наше вредне и честите трговце и занатлије — наше искрене родољубе српске — запостављамо којекаквим спекулантима чивутским само за то, што у њих, може бити, у пола новчића јевтиније добијамо дотичну робу — односно: дотични „бофл“!!. . Заиста — жалост! . . . Заиста — срамота!

Но можда није свугде тако. Можда су родољубиве речи љубимца народног нашле одзива у Срба-грађана других наших покрајина, места и вароши, где српских трговаца и занатлија има. И дај боже, да су те речи нашле одзива! Па за то нека је и слава и хвала онима члановима народа српског, који се не оглушише о те племените и искрене речи нашега првака! . . . С тога се ми у овој ствари не можемо ни осврнути, ни дотаћи других вароши и места; а то не можемо учинити већ ни за то, што нисмо познати ни са грађанством, ни са локалним одношајима њиховим. Ми ћемо се за сада ограничити једино на нашу варош, Нови Сад, и његову околицу, која своје потребе из њега подмирује; и ово, што ћемо рећи, мање више, односи се на овомесне српске трговце и занатлије. Но ако су исте такве прилике и другде — онда ни њих не изузимамо.

Свима нам је и сувише добро познато, да су у Новоме Саду од српске стране заступљене све гране — све струке трговине. Ми н. пр. имамо добро удешених и богато снабдевених мануфактурних, помодних, спецерајских и осталих трговина, на челу којих стоје већином све сами млађи, ваљани и вредни људи, који већ од неколико година на нашој пијаци постоје и који су својом праксом — својим досадањим искусним радом, знањем и умењем показали, да иза осталих трговаца других народности нису ни у чем заостали. Шта више, ми без завора смемо рећи, да су их у многом чему још и премашили.

Но ти наши честити и вредни трговци не баве се једино и искључиво само куповањем и продавањем, не баве се само спекулацијом и калкулацијом — и ако то поглавито и највише засеца у њихову струку. Они — у оно мало доколице, у оно кратко време одмора, што им после посведневног трудног рада преостаје — велику пажњу поклањају лепој српској књижевности, белетристици и журналистици српској — и све то они својски материјално помажу. А уза све то, наши српски трговци, по природи својој, већином су пуни племенитих врлина и лепих особина. Да, српски трговац је пун поштења, вредноће и доброте; он љуби и поштује свој народ: он с њиме стоји и пада... он с њиме живи и мре. Једном речи: српски трговац је прави и искрени родољуб српски. — Треба ли где год пружити милодара каквој српској сироти; треба ли потпомоћи којег сиромашног ђака српског; треба ли којој српској општини саградити богомољу или школу; треба ли подићи споменик којем великом мужу српском — име српског трговца заблистаће свагда на првоме месту!... А шта тек да кажемо за оне наше фундације — за оне наше закладе, што их наши вредни стари родољуби-трговци оставише народу своме?! . . .

Па како се српско грађанство, како се у опште ми, Срби, према свему томе одзивамо? . . . Напред већ рекосмо: Никако! — Наша су уста препуна славе и хвале, пуна величања и увношења; а на делу? . . . На делу смо: немарни, велике рачунџије и цепидлаке! — Помажемо туђинце, помажемо и богатимо Чивуте, а своју српску браћу, своје рођене синове запостављамо тим „тандлерима“ светским.

А шта тек да кажемо за некоје наше свештенике и српске православне општине црквене?! . .

Жалосно је то, кад Чивутин тргује са српским православним утварима црквеним, жалосно је, кад он са тим светињама Србиновим „кшефт“ тера; жалосно је, кад Чивутин продаје св. распеће, на коме је у највећим мукама издахнуо Спаситељ света; кад он продаје плашчанице, петохлебнице, крстове, одежде, епитрахиље и — путире, ту највећу светињу Србинову . . . да, жалосно је, прежалосно је то, — али далеко је још жалосније, кад има и таквих српских свештеника и православних општина црквених, које те утвари за своју свету цркву набављају из чивутских дућана, те их тим омогућују, да и даље са светињама српским „кшефтују“, на поругу и срам свију нас православних Срба. Вредни пак трговци српски, који су у првом реду позвани, да те св. утвари за наше правосл. цркве набављају, а којих у Н. Саду довољно има, — они морају с болом у души да гледају, како их њихови духовни пастири, њихове рођене општине — из чијег су крила они поникли — обилазе и Чивутима запостављају.

* * *

Све, што напред рекосмо за наше дичне трговце, све то важи и за наше честите.

који начин да васпитавамо женскиње. То се у другим листовима чини и чиниће се. Овде ћу само прстом указати, шта ми чинимо, што не треба да чинимо, а шта не чинимо, што треба да чинимо, кад хоћемо наше женскиње да мало боље „научимо“.

Стара је болест неких наших матера, да од свога женског детета створе утегнуту и с поља углађену даму. Обично сујете ради жртвују и црно испод нокта, само да им ћерка буде нешто више од обичних, „кућевних“ девојака.

С тога чим дете изучи основну школу, дају га неникама, тантикама, калуђерицама, бонама и каквих ти ту све нема, на „воспитаније“. Матере не питају, каква ће знања њихово дете донети за живот, или каквим се духом напаја тамо. Главни услов, због којег оне дају своје дете у „институт“, то је, да дете добије светске углађености. А то је заиста зазорно српских матера, па то хоће и оне саме да признају, кад с њима разговарате о том, само не могу никако да се измире том мишљу, да им дете буде — осим света

Имао сам прилике да разговарам са таквим женскињама, које су биле по тим „институтима“. Оне су повучене у себе, не смеју слободно да говоре, много држе на спољашњост, често уздишу, у кратко, налик су на нововерце. Ту изузетак чине само оне, које имају право српско васпитање на дому, па кад то васпитање на дому може да наткрили оно васпитање из „института“. А такве су ретке.

Имао сам прилике да разговарам и са таквим женскињама, које су ишле само у наше мале и средње народне школе. Оне су вам чиле, веселе, налазе се увек као код куће, слободно говоре, а при том никако нису раскалашне. Но кад хоћете с њима о каквом озбиљном предмету да разговарате, ту вам је колико треба озбиљна, искрена, а при том достојанствена. Имате пред собом невино девојче, које вас подсећа на добро срце и племенито српско родољубље једне Косовке девојке, подсећа вас на повесничке карактере српске краљице Јелене, мајке Јевросиме и мајке Југовића. . . .

Па каква је ту велика разлика између једнога и другога!

Узмимо на око девојче, кад је на прелому, између детинства и девојаштва. То је девојче највећма пријемљиво за све оно, што се око њега збива и што види и чује, и чему се поучава. Из тога времена однеће оно највише науке и навике у живот. Па кад то девојче гледа, како се у клостеру превртећи очима ничице паде пред светим Бонифацијем; кад божје угоднице — милосрдне сестре захтевају од веселог девојчета слепу послушност, строго покоравање увек и у свему; кад га навикавају да буде и онда силом озбиљна, кад то природа саме ствари ни мало не захтева, и кад то девојче слуша, како се славе и величају силници и власници, који су војевали против светлости и знања, а који су онда још необавештени свет вештином својом употребљавали за своје оруђе против својих непријатеља — питам ја сад, спремали ли се то девојче, да буде налик само на Косовку девојку, спремали се то девојче, да бар делимице присвоји себи оне красне врлине српске краљице Јелене и челик-карактерне мајке Јевросиме и мајке Југовића? Спрема ли се на тај начин девојче за живот, у којем га очекује борба, скопчана са многим непријатностима? Ја велим да не, и по два пут не!

Узмимо на око такво девојче; па кад то девојче учвршћују васпитачи у природној скромности, која треба без икакве утегнутости и без икаквог усиљавања да краси сваког појединог члана у људском друштву; кад учитељи том девојчету допуштају, да се у границама пристојности слободно креће и да своју жеђ за истраживањем научних истина гаси запитивањем и разговором са ученицима и са учитељима; кад то девојче осећа сестринску узајамност својих саученицу и очинску љубав и старање својих учитеља, те се и оно к њима обраћа сестринском одношћу и синовњим поштовањем; кад то девојче слуша н. пр. величину душе оне удовице из св. писма, што даје и своју последњу потуру на племените ствари, и кад слуша редом и остале сличне прилике из вере и закона, којих тамо има пуно; кад слуша читав низ узор-карактера из давне и скорашње прошлости српске; кад упозна чист и ни чим не окаљан образ једне Јевросиме мајке, и кад то девојче све ово и још много што-шта, што је лепо, племенито и узвишено за Српкиње понесе собом у живот — питам ја онда, где треба наша женска омладина да се васпитава и учи? Да ли у нашим народним школама или у — клостерима и институтима?

И на све ово кадре би биле неке српске матере да одговоре: то је све лепо и све је то тако, али, али . . . и онда би се позвале на стране језике, који се тобоже у страним заводима могу савршено да науче. А ја их на овај њихов одговор и опет питам: А може ли се стран језик у оће научити савршено за три-четири године? И кад се научи језик, може ли се по крај њега понети и за живот потребних знања из тих страних завода? Вреди ли за живот само голо знање језика? И зар се у нашим народним школама не истерује силом државне и школске власти учење туђих језика баш више, но што би се истеривало учење српскога језика? Зар за Српкињу и српску матер не ће бити доста, кад поред осталих потребних знања за живот понесе из школе толико знања из туђих језика, да се може у друштву наћи и да се на основу тога знања могу за кратко време имати ти туђи језици потпуно у власти, кад се буде школско знање примењивало на практична вежбања у животу? Зар је боље девојче нешто више научити туђим језицима, а занемарити за љубав тих језика свој рођени језик и сва остала корисна знања, него васпитати своје девојче у духу свога народа, снабдети га племенитом и корисном науком и научити га, колико му је потребно, и туђим језицима? Ја велим да није, и по два пут није!

И кад је ово непобитна истина, питам још и то: како стоји наше женскиње из туђих, страних нам завода са знањем и образовањем према женскињу туђега народа, које се у истом заводу учило и образовало? Како може такво наше женскиње и ступити у животну борбу, кад због језика није могло себи присвојити ни онолико основних знања, да би могло та знања ван школе допуњавати и усавршавати се у њима? Како се онда може наше женскиње бар до некле приближивати оном савршеном ослобођењу жена од њихове досадашње потчињености, којем ослобођењу онако жељно жуде просвећени и напредни народи?

Српске матере! Пазите, шта радите.

Југовић.

те и вредне занатлије. И они нису мање родољуби свога народа; и они су дарежљиве руке, те материјално потпомажу све, што је лепо и племенито — све, што је српско. И занатлија имамо ми добро извежбаних и усавршених у свима струкама занатлијства, имамо их чак и такових, који су прави вештаци у својој струци, са којима бисмо требали да се дичимо и поносимо. Но, која вајда, кад смо и према њима тесногруди, кад смо и према њима исто тако хладнокрвни и немарни, као и према трговцима нашим!

С тога и видимо, како српско занатлијство из дана у дан опада и пропада, јер није кадро без наше помоћи да одоле туђој, страној утакмици. Држава га притисла с једне, а конкуренција чивутска с друге стране. Нарочито наши обућари (ципелари) и кројачи нису кадри да издрже такву утакмицу чивутских спекуланата, који су лабавом обућом и пола трулим оделом поплавили цео свет. За то они, кукавци, и морају да постану или чивутски надничари, те да за њих и њихове „болте“ буд за што раде и кулуче и од њихове милости зависе — или морају да се ратосиљају свога рођеног заната и алата, с којим су своју младост провели, стран свет пропутовали и знања и искуства стекли, па да се одају ма каквом другом занимању, само да би могли себе и своју јадну породицу хлебом заранити.

Па кад такав један српски трговац или занатлија са немара нашег подлегне опакој конкуренцији чивутској, онда се ми снебивамо и у груди грувамо, преврћемо очима и питамо се: „Како то!?... Од куда то!?... Та тај је човек добро стојао, био је вредан, печен у своме раду... разумео је своју струку... био је скроз и скроз чуваран“... итд. итд. — а не ћемо да признамо, да смо већином ми сами узрок његовој пропасти — — не његовој, не!... него и нашој! — и то све само за то, што смо немарни, хладнокрвни, себични... што цепидлачимо ма и за једну полушку.

Пренимо се дакле, и дођимо к себи! — Не купујмо више чивутски „бофл“ за наше скупе новце, него обраћајмо се и подмирујмо све своје потребе у српских трговаца, у српских занатлија. Пригрлимо те честите привредника и врле родољубе наше на своје топле груди српске, ако смо ради добра и себи и њима; ако смо ради — као што оно наш Јаша рече —: да у овој држави ми први не испропадамо.

Пођимо, дакле, оном спасоносном путањом, коју нам је прстом указао наш првак и вођ, наш искрени пријатељ — наш дични Јаша Томић.

Ја рекох — на теби је, народе српски, да делом покажеш.

Нови Сад, на појутарје Видова-дне.

А. Л—ћ

ДА СЕ РАЗУМЕМО.

У бр. 25. „Бачванина“ изашла је једна белешка о сазиву главног збора српске народне радикалне странке, која ми пребацује: да ја самовластно по свом ћефу, не само без приволе него и против изричне воље неких чланова извршног одбора, а са обилажењем председника и перовође тај збор сазивам и напомиње ми се да ћу за последице имати сам и да одговарам.

Ради умирења уредништва „Бачванина“ и његове читалачке публике хоћу истини у хатар да свој поступак и образложим.

Има томе већ више месеци како је по закључку клуба радикалног извршни одбор позвао све изборне срезове и изборна места да одрже зборове и конференције и да изберу своје среске одборе и изасланике за збор партијски. Места и срезови, радикалној ствари одани, то су и учинила, а нехатна или неодлучна скањивају се. Хоћемо ли чекати док се сва изборна места организују, док сви учине своју дужност? — Ја одлучно велим не, јер то неће нигда бити!

Све послове око организације обављали смо до сад, у име извршног одбора, др. Ђ. Красојевић, Стеван Јовић и ја. Ни један члан одбора па ни председник нису нигда тражили обавештаја, нит су за то приговарали. Но десило се у странци нешто, што се у редовним приликама и у здравој странци нигда десити не би смело. Орган странке наше „Србобран“ одриче сваку солидарност с нама, отказује послушност налозима извршног одбора и напада чланове клуба и извршног одбора. Орган наш „Застава“ отвара ступце своје нападајима на поједине виђеније чланове странке наше. Настаје оштра полемика између „Заставе“, „Кола“ и „Банаћанина“. Све ово дрма из основа зграду радикалне странке. Ово су очити ударци, који могу да разоре или знатно оштете радикалну странку и ствар народа знатно уназаде. Властништво „Заставе“ употреби своје право и уклања са „Заставе“ Стевана Јовића. Председник одбора у купци карлсбадској, чланови одбора раштркани. Ја позивам г. Јовића као перовођу да у интересу народне ствари што пре збор партијски сазовемо. Он се противи томе и неће да потпише позив за збор. Јест, тада ја сам позивам тај збор без сваког даљег договора, јер држим да се свака ватра, сваки раздор мора одма у зачетку угушити. Нећу ја да ствар партијску решавам, нисам ја диктатор, већ сазивам што пре збор, да он, који је једино властан таке ствари решавати, да он своју речи и ствар партијску у ред доведе а интерес народа што боље очува. Јесте, ја мирне душе сносим сву одговорност за овај самовластан поступак, јер он је излив партијске потребе а не мога ћефа. На члановима је клуба и на изасланицима је странкиним хоће ли се они моме позиву одазвати или не. У странци се разбуктао раздор а избори за сабор скоро су на прагу. Хоћемо ли овако растројени у изборну битку да се упуштамо? Смемо ли даље оклевати са збором партијским? Моје је уверење било па и данас је: да не смемо; и ја сам чинио моју дужност. Моја је савест чиста, моја је душа мирна.

Изрази ли се већина или само и знатнија мањина клуба и изасланика ма из кога разлога против сазива збора — ја ћу га одложити; али нека онда за све неуспехе и све рђаве последице таког поступка понесу на себи они, који збора јоште не хтедоше.

Ја сам моју дужност учинио нека сваки партијски члан чини сада своју.

У Ср. Карловци, 21. јуна 1893.

Др. Миша Михајловић.

Поглед по свету.

— За време мађарске револуције умре 28. авг. 1849. у Мункачу пуковник и заповедник тоболског пешач. пука Константин Николајевић Палицин од колере и би погребен на мункачком грчко-католичком гробљу. Ово гробље напустише још 1873. г. и с тога породица пуковникова беше вољна да даде кости његове пренети у Русију. То хтеде породица да учини још прошле године. Свечаност та увеличана би била свим војничким почастима. Но, некако изостаде свечаност та прошле године, те се одложи за ову годину. Као што јављају „Пештанском Лоју“ из Мункача, приспеће с тога из Русије велика војничка депутација, а присуствоваће при свечаностима и корски заповедник принц Лобковић. Влада угарска наредила је великом жупану жупаније берешке, да пази на ред и да спречи сваки могући изгред, јер су и прошле године неки несретници, када чуше вест о преносу костију Палицинових камењем разорили ливену споменицу на гробу Палициновом. Уједно је влада наредила, да сви званични кругови, па и домобранство има присуствовати свечаности. Ова наредба владина као да је увредила Мађаре, а особито мађарске шовинисте. Познати „Magyar Hirlap“ сматра овај поступак владин као атентат на родољубље и жестоко је напада подмећући јој намигивање са Русијом.

Просвета.

Четврти извештај о православном богословском училишту у Сремским Карловцима. Школска година 1892-93. Саставио протопрезвитер Јован Вучковић, проф. богословије и привр. ректор богословског училишта. Нови Сад. Издавачка књижара и штампарија А. Пајевића 1893.

13. (25.) јуна ове године завршена је у карловачкој богословији ова 1892-3. школска година. Извештај, чији наслов истакосмо горе, а који лежи пред нама, казује нам овогодишњи живот и рад у овом нашем највишем просветном заводу у земљама круне св. Стевана.

Није потребе говорити од колике је важности и утецаја овај наш завод на религиозно-морални и интелектуални живот нашег народа. Питање је то до данас већ више пута расправљано — неколико пута и у овом листу — и данас је већ сваки на чисто са њиме. Него је питање: да ли се овај завод диже, да ли се буди у њему живот, да ли се ради на том, да се подигне до оне висине, на којој мора да стоји, ако хоће да одговори захтевима и потребама данашњег времена. То је питање тим сувременије, што је ово равно стотина година у животу овог завода, те сваког мора интересовати, у колико се за то време развио завод и како данас стоји.

У каквом се стању налазио завод све до последњих година, испричано је у лањском извештају о овом заводу. Ми немамо места ни времена, да се овде сад позабавимо са досадашњим животом његовим. Сваки је могао стећи прилично појма о том, који је прочитао лањски извештај. Једино можемо рећи, да завод за 100 година није много пошао у напред и да га је најновије доба затекло у доста јадном стању. Слободно се може рећи, да се ни према једном нашем просветном заводу није тако мађијски поступало, као према овом.

Но изгледа да и нашој богословији свићу лепши дани. И ако јој још много што-шта не достаје, и ако ће још можда доста година требати, да се сви ти недостатци уклоне, ипак са задовољством можемо рећи, да се у најновије доба показује стална и чврста воља од стране меродавних фактора, да се заводу заједмчи бујнији развој и да се за последње две године много коракнуло у напредак. У добри час, да Бог да!

Много је сметало и смета напретку овога завода, што до сада није било заводског штатута. Живот наше богословије обично се одређивао личном вољом појединих црквених поглавица. Но, као што се казује у овом извештају, питање о штатуту већ је пред синодом, те се можемо надати, да ће већ идуће године правила ступити у живот, која ће подједнаке везивати и врховну власт и професоре и слушаоце.

Иначе се више но до сада пазило како на живот и владање слушалаца, тако и на уредније похађање цркве и школе. — Почетком ове школске године отворена је слушаоцима библиотека богословског училишта, установљено је звање библиотекара и штампан и раздан слушаоцима списак библиотекиних књига. Осим ове библиотеке, постоји још и библиотека богословског књиж. друштва „Слоге“, за њене чланове. А поред тога су и поједини професори стављали слушаоцима на расположење и своје приватне књижнице и упућивали своје ђаке у избору лектире, на чему им ваља одати свако признање. — У овој години почело је уз теорију катихетике и практично вежбање у катихизацији (у основним нар. школама). Новина ова у богословском учевном плану врло је важна, особито данас, кад је сваки свештеник уједно и катихета у свом месту. — Исто се тако у овој години почела предавати и дијететика, која је додуше већ највишим краљ. рескриптом од 1868. прописана заједно са осталим предметима богословским, али све до ове године није предавана.

Управа сама признаје у овом извештају, „да би обмањивала и цркву и јавност, кад би рекла, да је спремање данашњих кандидата за свештенство у свему потпуно“, а то за то, „јер има много тога, што врло смета потпуном и свестраном развитку нашег богословског училишта“. Она и сама набраја неке од тих сметња и прво што тражи — то је, да се оснује семениште. (Прота Вучковић већ је једном писао о том у „Срп. Сиону“, а овом приликом потакао је опет то питање и изнео поново више разлога, ради којих он и другови му траже семениште.) — За тим, да се што више умножи библиотека, која је за сад доста мала и оскудна, а без које се просто не може живети. Управа се била крајем лањске школске године обратила патријарху с молбом, да се одреди обилатија ванредна дотација библиотеци, „већ и за то, што новац, који се до сад за библиотеку имао употребити (300 фор. годишње), није сав на ту цел употребљен. И збиља је патријарх са саборским одбором ставио у прорачун за ову годину 2000 фор. ванредне дотације, али свота та — не зна се за што — још није библиотеци исплаћена. Занимљива је, али уједно и тужна исповест данашње управе, по којој је, кад је као такова пред крај прошле године почела фунгирати, затекла од свију богословских и црквених часописа — једини „Српски Сион“! — Исто тако налази управа из више разлога, да је важно питање, како да се олакша слушаоцима употребљавање библиотеке, те тражи, да се у ту цел догради уз садашњу зграду једна пространа и згодна соба за читање. Пошто пак немамо на српском језику добрих ручних књига по појединим богословским дисциплинама, а како, као мален и слаб народ, слабо имамо изгледа, да ћемо икад имати раденика за сваку могућу струку, те смо због тога упућени на руску богословску књижевност, која је већ врло развијена, а развија се и даље — то управа, да би се омогућило разумевање књига на руском језику, тражи од архијерејског синода, да исти нареди обавезно учење руског језика, бар за слушаоце прве године.

Оволико у опће о богословији, њезином напретку и њезиним потребама.

Сада да разгледамо по реду, шта се све налази у овој књизи.

На првом месту је чланак, намењен успомени стогодишњице наше богословије. На име, 1. фебруара о. г. ушла је карловачка богословија у 100-ту годину свога живота, јер је 1. фебр. 1794. године отворио митрополит Стефан Стратимировић прву православну богословску школу у нашој држави. Поводом тим покренуо је зимус прота Вучковић мисао, да се Срби на достојан начин одуже човеку, који осим што је дао живота богословији, још је умео наћи карловачкој гимназији добротвора-оснивача и који је основао и „благодејеније“, у ком се прехранили толики карловачки ђаци, а потоњи многи учени и славни Срби. Последица тога била је та, да се у Карловцима образовао одбор, који ће да удеси и припреми све, што је за свечану прославу стогодишњице богословије и гимназије нужно и који је између осталога одмах почео скупљати прилоге за споменик Стратимировић (и по жељи осталих чланова тога одбора и другим добротворима). Као што се казује у овом чланку, данас се од тих прилога већ четврта хиљада смешта у штедионицу.

За тим се говори о властима овог завода.

Онда о наставничком збору. Ове године радило је у заводу 8 учитељских снага и то: редовни професори прота Јован Вучковић (предавао увод у богословље и пастирско богословље; привремено водио управу овог завода) и протосинђел Митрофан Шевић, (предавао догматичко, морално, полемичко богословље и катихетику; библиотекар уједно;) привремени професори: Милутин Јакшић (за опћу историју црквену и историју српске цркве и црквено право), Владимир Зеремски, кандидат московске духовне академије (за увод у св. писмо и тумачење св. писма и педагогику), свештеник Јован Живковић (за омилитику, литургику и црквено појање са правилом) и спомоћни учитељи: гимназијски професори Јован Живановић (за словенски језик и пчеларство) и Василије Вујић (за грчки језик) и др. Васа Максимовић (за дијететику). — Идуће школске године ће да се попне на професорску катедру и узме управу завода у своје руке досадашњи ректор на допусту, прота Јован Борота, који се ових дана креће у иноземство, да проучи уређења школа ове врсте.

Предмети, који су предавани ове школ. године јесу: 1. Увод у богословље (апологетика). 2. Библијска наука (а, Увод у св. писмо, б, тумачење св. писма). 3. Историја хришћ. цркве (опћа). 4. Историја православне српске цркве. 5. Догматичко богословље. 6. Полемичко богословље. 7. Морално богословље. 8. Литургика. 9. Омилитика (наука о црк. беседништву) и омилитичка вежбања. 10. Пастирско богословље. 11. Катихетика. 12. Црквено право. 13. Педагогија. 14. Црквено-словенски језик. 15. Новозаветни грчки језик. 16. Црквено појање и правило. 17. Пчеларство. 18. Дијететика.

У „Летопису“, после увода од стране управе намењеног јавности, а нарочито архијерејском синоду (ми смо се на тај увод већ у почетку овог приказа осврнули), забележени су важнији дани у овогодишњем животу завода.

За тим су саопћене важније наредбе и отписи претпостављених и високих власти.

Под насловом „Књижница“ дат је рачун о издатцима за библиотеку и саопћено у колико је ове године библиотека умножена (са 133 свеске) и колико је листова држано (26).

Стипендиста је било 60; већином су биле стипендије из клирикалног фонда (по 120 фор.). Један је уживао „благодејеније“.

Концем школске године било је слушалаца **93**, и то из архидијецезе 26, из дијецезе бачке 30, из вршачке 8, из темишварске 12, из будимске 1, из горњо-карловачке 12, из пакрачке 4 слушаоца. Од тих се пријавило за испит **78**, одступило од испита 7, а положило **48**. Апсолуторну сведоџбу добили су 14 слушалаца четврте године.

Уписивање за идућу школ. годину почеће 16. (28.) августа т. г. и трајаће три дана. Они, који желе ступити у прву годину, морају поднети ректорату: крштено писмо, сведоџбу испита зрелости, лекарску сведоџбу о потпуном здрављу, сведоџбу надлежног парохијског звања о религиозно моралном понашању.

Извештај овај иначе је доста интересантан, те се може препоручити сваком, који може доћи до њега, да га прочита.

Вести из места и са стране.

† **Александар Стојачковић.** Баш при закључку данашњег листа јавише нам из Будимпеште, да је тамо после дугог и тешког боловања преминуо у понедељак министарски саветник, посланик на нашем народном црквено-школском сабору и бивши посланик на угарском сабору Александар Стојачковић. Родио се у Сомбору 12. маја 1822. г. Од ране младости своје бавио се нашим јавним стварима, у којима је тако рећи до смрти играо доста знатну улогу. Дисао је духом бирократским и тога се не могаде никад опростити. Особито се истицао у нашим автономним стварима и много што-шта, што се десило у нас, има се њему приписати. Писац будуће наше историје, мораће се код његова имена подуже забавити, а ми му за сад велимо: „Лака му црна земљица била!“

Слава о Ивану-дне. Сад на Ивањ-дан славиће новосадска св. јовановска црква свој храм цркве. Том приликом осветиће се и ново подигнута српска народна школа, коју подиже новосадска општина. Пријатељи школе и напретка и многи чланови црк.-

школске општине наумили су да тог дана увеличају ову лепу славу тим, што ће приредити заједнички ручак код св. јовановске цркве. По припремама, које се чине за ово лепо славље, изгледа нам, да ће славље то успети онако, као што приличи значају тог дана. Ми се радујемо овој појави и желимо од свег срца сретна успеха.

Похвално дело. Пишу нам из Новог Сада: „Ових дана закључио је одбор „болничке задруге трговачке омладине“, под председништвом врсног свог председника г. Давида Ћурчића овд. трговца, да заспује „Ковчежић“ за потпомагање осиротелих трговаца и трговачких спомоћника, који са разних прилика не могу тренутно да добију места. „Ковчежић“ овај одржаваће се прилозима овдашњих трговаца и трг. спомоћника. Ти прилози давали би се месечно. Као што смо извештени, почетак је већ зачет. Приликом првог купљења искупљена је свота од дванаест фор. ау. вр. а надамо се, да ће после ићи и боље“. — Ми ову заиста лепу замисао топло препоручујемо пажњи наших родољубивих трговаца и њихових спомоћника. Ствар се тиче њихове коже, а незна се шта носи дан, а шта ноћ. Невоља кад пристигне, не бира. С тога поново велимо, да не треба ову лепу и племениту замисао напустити, већ је по могућству потпомагати, да процвати, јер ће служити прво на дику и понос, а затим и на корист онима, који су са разних прилика и неприлика упућени на туђу помоћ.

Опомена за времена. Ових дана почеће се оправљати колски мост, који везује новосадско шеталиште са „мостобраном“. Оправљање трајаће две до три недеље. Пешачки пролаз је слободан. С тога упозорујемо особито браћу из Срема, који пролазе овим путем, да узму на ум ову опомену.

Чије је ово масло? Из Митровице нам пишу ово: „Већ од неког времена тврде становници општине Јазка у Срему, да је у њиховој општини обнародовано, да се сребрне форинтаче и четворке не смеју примати, јер су стављене ван промета. И ти људи у истини неће да примају тај новац, већ их одбија. Ми не знамо од куд у целој нашој монархији може сама општина јазачка обнародовати таку наредбу. Међу тим нама изгледа, да неки и неки у споразуму са Чивутима врше ову самовољу, како би Чивути побијањем новчане вредности дошли било до каквог — шаба“. — Са своје стране примећујемо, да се горепоменути новци могу примати још непрестано, јер се у истини налазе у промету све дотле, док о том не изађе министарска наредба.

Из занатлијског света. Председник глав. сав. одбора „Занатлијског удружења“ у Београду госп. Исидор Николић поднео је оставку на свом почасном знању, коју је одбор и уважио. На његово место изабран је једногласно члан одбора г. Михаило Симић.

Женске у јавној служби у Француској. За последњих десет година јако је порастао број женских, које у Француској било какву јавну службу обављају. Све до 1870. год. било је у Француској једва око 6.000 таквих женских, изузимајући учитељице. Данас их пак има већ на 40.000. У 21 месту има 1.060 телеграфискиња а у 69 места 745 телефониских. При главној пошти у Паризу има 548 женских, при поштанским штедионицама 425 жен. Изван Париза служе при поштанским звањима 8.128 женских. Но највећи број чиновница има при железницама и то: Источна пруга их броји 3.082, Северна 2.790, Париско-лијонска 5.728. Западна 3.508. Париско орлеанска 4.358, Јужна 2.502, Државна 2.112, у свему 25·080. Осим тога има знатан број женских по кредитним и повчаним заводима.

† **Г. Д. Тајч.** Из Сибиња јављају, да је ердељски лутерански епископ Г. Д. Тајч преминуо. Пореклом Сас, он никад није заборавио своје саске сународнике, него је с њима вазда делио и добро и зло. У народносном покрету, који поведоше Саси ердељски против Мађара играо је и сам знатну улогу. Касније је радио на том, да се Саси измире с Мађарима, као што је то и било. Родио се 1817. г. у Шесбургу. 1858. г. добио је од јенског универзитета диплому доктора филозофије, а 19. сепсембра 1867. постао је суперинтендантом ердељске евангеличке цркве, за тим постаде чланом угарске великашке куће, што је остао до смрти.

Кратке вести. У недељу у вече убио се из непознатог узрока двадесетогодишњи син овдашњег књиговезца Фрање Штиглера. — У Паризу демонструју ђаци против сенатора Беранжера. Демонстрација је толиког обима, да је дошло између ђака и полиције до сукоба, те има већ и мртвих глава. — У Чехегину у Шпањолској подигао се народ против пореза за потрошарину. Погинуло је две особе. — Варош Клуж изабрала је познатог књижевника мађарског Мавра Јокаија за почасног грађанина. — Калочки владика Ђорђе Часка поклонио је за зидање калуђерачког манастира у Бајмоку 6000 фор. А на чега поклањају наши? — У околини Мишколца била је тако страшна провала облака, да је у селу Герембељу порушила 30 кућа Усеви су сви у води. — Чувени разбојник Грошл у Бечу, скочио је приликом шетње са тавничког ходника на ногоступ и остао на месту мртав. — У Бечу је умро вајар Јован Шиндлер. — У Монте Сарачину код Рима било је јаког земљетреса. — У Меки опада колера.

Трговина.

Нови Сад, 22. јуна. Пшеница 8 фор. — новч. Кукуруз 5 фор. — нов. Јечам 5 фор. — нов. Зоб 7 ф. — н. Наполица 6 ф. 50 н. Маст 56 ф. Сланина 56 фор. Све од 100 килограма.

*

(Исказ о унесеној и на варошком кантару премереној храни и осталих предмета у Нови Сад од 1—30. јуна п. р. т. год.)

Жита 443 250 клгр. Ражи 218 клгр. Наполице 676 клгр. Зоби 12 879 клгр. Јечма 5 974 клгр. Кукуруза 535.686 ккгр. Проје 1.530 клгр. Репице 422 клгр. Пасуља 1.950 клгр. Вуне 11 596 клгр. — Мешовите робе: 10.000 ком. свиња; 14.827 клгр. грашка зелена; 64.080 клгр. кромпира; 105.699 клгр. лука; 5.823 клгр. зелена пасуља; 35.125 клгр. воћа; 14.399 котарица.

Дотерано је: 51 ком. прасица; 278 ком. назимади; 113 ком. мршавих свиња; 63 ком. дебелих свиња; 2.360 ком. јагњаца; 12 ком. оваца; 262 ком. телаца; 98 ком. рогате марве; 33 ком. коња.

Отерано је: 51 ком назимади.

На Дунаву утоварено је: у лађу „Катарина“ Фрајнд 4400 мц. кукуруза; у лађу „Елизабет“ Фрајнд 2800 мц. кукуруза; у лађу „Панониа“ Фрајнд 3200 мц кукуруза; у лађу „Ана“ Фрајнд 2500 мц. кукуруза; у лађу „Ст. Иштван“ Фрајнд 2950 мц. кукуруза; у лађу „Јозеф“ Винер 320 мц. кукуруза; у лађу „Јулча“ Винер 3570 мц. кукурза; у лађу „Вероника“ Винер 2200 мц. кукуруза; у лађу „Крста“ Б. Фишер 4.900 мц. кукуруза; у лађу „Сава“ Б. Фишер 3500 мц. кукуруза; у лађу „Еђенлешег“ Б. Фишер 1775 мц. кукуруза; у лађу „Ремењшег“ Хајм 3424 мц. кукуруза.

Истоварено је: 5176 куб. метара дрва за горење и 144.000 печених цигаља.

Новије вести.

— Из Суботице јављају, да римокатоличко свештенство новосадског деханата, хоће да покрене мисао о сазиву општег збора римокатоличких свештеника бачке жупаније. Збор би тај имао да протестује против црквене политике владине. Ако се оствари та мисао, онда ће збор бити на пустари Келебији, својини барона Беле Редла.

— Из Лондона јављају, да је енглеска краљица Викторија одликовала руског престолонаследника, приликом посете му у Виндсору редом, подвезице.

— У Великом Керешу био је збор фракције крајње левице, којој стоји на челу Карло Етвеш. На збору је Етвеш разложио узроке расцепу у странци. Збор је примио Етвешева разлагања са одобравањем на знање.

Прво ц. и кр. прив. дунавско паробродско друштво.

РЕД ВОЖЊЕ ПУТНИЧКИХ ПАРОБРОДА

почевши од 1. маја п. р. до даље наредбе

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: сваки дан у 6¼ сахата по подне.

Из Новог Сада у потијске станице: недељом, уторником, четвртком, суботом у 6¼ сахата по подне.

Из Новог Сада у Земун, Београд, Оршава: сваки дан у 6¼ сахата по подне.

Из Новог Сада Оршава, Галац недељом, средом, петком у 6¼ сах. по подне.

Из Новог Сада у Будимпешту: сваки дан у 5 сахата за јутра.

Нови Сад, 1. маја п. р. 1893.

Отправништво.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Услед налога славног епарх. шк. одбора темишварског расписује се овим стечај, ради сталног попуњења учитељског места на срп. нар. правосл. вероисповедној четвороразредној школи у Срп. Пардању.

Плата је учитељу 400 фор., два и по ланца ораће земље на коју учитељ порез плаћа, два фата дрва и сламе за огрев колико требало буде. Осим тога удобан стан са две собе, кујном, шпајзом и баштом. Осим наставничке дужности, дужан је учитељ у цркви певнипу држати и децу у појању обучавати црквене и школске рачуне водити и перовођство обављати у седницама црквене скупштине и црк. шк. одбора, исто тако и пофторну школу држати. Кад на спровод самртнички позван буде имаће 1 фор. Уредно сачињене молбенице, којима се има придодати и сведоџба о оспособљењу из мађ. језика нека се на потписаног пошаљу до 27. јула о. г. Општина би желила да се компетенти, ако је икако могуће, до дана избора и лично пријаве и у цркви поје.

Из седнице срп. прав. црк скупштине у Срп. Пардању 30. маја 1893.

Филип Станић,
председник ц. шк. одбора.

3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај на упражњено учитељско место I. и II. разреда у Ђали.

Плата је у готовом новцу 400 фор., 2 ланца ораће земље, на коју учитељ порез плаћа, стан у школском здању са 2 собе, кујном, јестичаром и шталом, 400 кв. хвати баште, зимски огрев у слами, 5 фор. на писаћи прибор, од погреба и парастоса где позват буде 50 нов., за отправљање перовођске дужности имаће 30 фор. и 10 фор. на артију и други писаћи прибор.

Изабрати дужан ће бити школском уредбом прописане предмете у школи предавати, у цркви за левом певницом појати и перовођску дужност отправљати. Молбенице имају се до 6. августа по старом календару (у који ће дан и избор бити) школском одбору послати. Лично пријављени имају првенство.

У Ђали (Torontál m.) 18. јуна 1893.

Љубомир Мали, привр. перовођа. **Сава Милићев,** председник.

2—3

СТЕЧАЈ.

Српска православна црквено-школска општина у Срп. Арадцу отвара стечај на једно учитељско место. Плаћа је у готовом новцу годишње 400 фр., коју ће месечно у напред примати; осим тога ће уживати изабрани учитељ 2 ланца земље, на коју је дужан порез плаћати; у име школског послужитеља и рибања школе има 34 фр. а у име школског прибора 15 фр.; даље ће имати огрева колико је нужно, леп стан са 3 собе, кујном и комором, шталом, шупом и пространом баштом. — Изабрани ће бити дужан све школском уредбом прописане предмете предавати, у цркви и ван ове појати и половину пофторне школе држати. Ако би га општина за перовођу изабрала, дужан ће бити перо водити, за које ће имати награду од 35 фор.

Компетенти нека своје молбенице изволе послати на потписаног председника најдуже до

Из школско-одборске седнице држане у Срп. Арадцу 1. јуна 1893. год.

Александар Торњански, перовођа. **Мита Никин,** председник.

3—3

ТРАЖИ СЕ једна интелигентна и ваљана, а времешна кућарица, која би код деце могла и матер заступати и домазлук у кући водити. С немачким језиком имају првенство. Писмене понуде под знаком **„Препорука“** у Сомбор. 3—3

СТЕЧАЈ.

3—3

Тражи се учитељ за I. и II. разред српско православне основне мушке школе, који мора бити потпуно музикалан.

У дужност ће му спадати прописане предмете за те разреде предавати и поучавати децу у црквеном појању. Уз то ће му спадати у дужност појати у цркви и подучавати ученике III. и IV. разреда у ноталном појању и пјевању, и вршити дужност коровође српског пјевачког друштва, које је општина накана установити.

Учитељ мора бити Србин православне вјере, непорочног владања, који је свршио ма коју од српских учитељских школа.

Способност за учитељско звање и за вршење дужности коровође, мора доказати са свједоџбама оспособљења.

Годишња плаћа за вршење учитељског звања јест 600 форината; а за коровођство и подучавање ученика III. и IV. разреда у ноталном појању и пјевању јест 300 фор. — уз то стан примјеран и 32 фор. у име огријева.

Молитељи морају своје молбе са потребним документима најдаље до 15. јула о. г. послати на потписату општину.

У Бањалуци 10. јуна 1893.

Српско православна црквено школска општина.

Перовођа: **Свево Вукић.** Потпредседник: **Ристо Бокоњић.**

ПАМУЧАРСКА И СРПСКО-ПЛАТНАРСКА ТРГОВИНА

ЈОВАНА Т. ЧАВИЋА

У НОВОМ САДУ

потребује помоћника вична тој струци и вична продаји и манипулацији српског платна. Ступити може одма. 2—2

ВРАЊСКА БАЊА.

Част ми је доставити до знања поштованим посетиоцима бања, да сам и ове године узео под закуп кућу са купатилама г. Косте Тасића у Врањској Бањи, коју сам снабдео са чистим постељама, добром храном, добрим пићем, тачном и брзом послугом, а са врло умереном ценом. Напомињем посетиоцима, да је Врањска Бања до сада млого већи успех показала него Мехадија и остале подобне јој купке, с тога не треба пропустити ову најсигурнију сумпоровиту, јодну и гвоздену воду са осталим њеним частима минерала, коме су оне потребне.

Напомена. Свима путницима и посетиоцима обраћам пажњу на непосредну везу возова и то: у околини Новог Сада и иначе на целој тој прузи. Воз који полази из Новог Сада и околине у вече у 8 сати и 18 м., стиже у Београд у 10 сати и 5 мин., у Ниш у 5 сати ујутру, а у Врањску Бању у 9 сати и 20 м. пре подне. На Бањској жељезничкој станици имам фијакера за довоз путника.

Са одличним поштовањем
СВЕТОЗАР КРУНИЋ
угоститељ.

8—10

ЗА СТАРЕ И МЛАДЕ ЉУДЕ.

Најбоља замена **Copaiva-Cubeben Santalperlen**-у и другим лекаријама, јесте лек, што га зготовљава др. Милер, по лекарском пропису и препоруци, исти је лек ваљано опробано средство против свакога катара **(Katarrh der Harnorgane)** Може се употребити са успехом и код застарелих болести. Успех се покаже у неким приликама одмах после неколико дана. Цена је заједно са упутством бр. I. за скорашњу болест 1 фор. 60 нов. бр. II. за застареле кроничне болести 2 ф. 50 н. поштом још и 25 н. за паковање.

МОЖЕ СЕ ДОБИТИ САМО У

St. Georgs Apotheke,
6 Wien V. 2., Wimmergasse 33. 18—13

СРПСКА ШТАМПАРИЈА Дра СВЕТ. МИЛЕТИЋА

У НОВОМ САДУ

израђује све у струку штампарску спадајуће послове **најлепше, најсолидније и најјефтиније.** За доказ томе нека служе следеће цене:

100	комада	ПОСЕТНИЦА (Visit-Karten)	**30**, 40, 50, 60, 70, 80 и 90 нов.
100	комада	ПОЗИВА НА ЗАБАВЕ С ИГРАНКОМ	ф. **1.20**, ф. 2.—, ф. 3.—, ф. 4.—
1000	комада	**КУВЕРАТА** за трговце са фирмом	ф. **1.50**, ф. 2., ф. 2.50, ф. 3.—, ф. 3.50.
500	комада	„ „ „ „ „	ф. **1.**—, ф. 1.20, ф. 1.50, ф. 1.80, ф. 2.—
1000	комада	**ПИСАМА** 4° за трговце са фирмом	ф. **3.50**, ф. 4.—, ф. 5.—, ф. 7.—
500	комада	„ „ „ „ „ „	ф. **2.**—, ф. 2.30, ф. 2.70, ф. 4.—
100	комада	**ПОСМРТНИЦА (Parte-Zettel)**	ф. **1.50**, 2.—, 3.—, 3.50, 4.—, 4.50 и 5.—
100	комада	ПЛАКАТА са жигом од 1 нов.	ф. **2.**—, ф. 3.—, ф. 4.—
1	табак	ЦРКВ. ПРОТ. Крешчени на прописаној **Dyos-Györi** артији **4.** н. а преко 100 табака само 3 н. од таб.	
1	табак	„ „ Вјенчани на прописаној **Dyos-Györi** артији **4.** н. а преко 100 табака само 3 н. од таб.	
1	табак	„ „ Умерши на прописаној **Dyos-Györi** артији **4.** н. а преко 100 табака само 3 н. од таб.	

ИЗВОДЕ од тих свих протокола такођер имамо на стовариштy и најјефтиније рачунамо.

Да би се о истинитости горенаведених цена свако уверити могао, позивамо поштовану публику како из места тако и са стране, да покушај учине и поруке на оне предмете доставе нам, који су са најнижом ценом обележени.

11—

Власник: Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Милан Поповић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.